

Lillestrøm kommune

Kunst og kulturarv

RIKSANTIKVAREN (Datterselskap)
Postboks 1483 Vika
0116 OSLO

Dato: 12.06.2025
Vår ref: 25/10143-3
Deres ref:
Saksbeh.: Bodil Andersen Westby
Telefon:

Høringssvar - forslag til bevaringsstrategi for næringer og industriers kulturmiljø

Riksantikvaren har sendt forslag til bevaringsstrategi for næringer og industriers kulturmiljø på høring med frist 13. juni 2025.

Bevaringsstrategiene skal bidra til å strukturere, samordne og organisere innsatsen slik at virkemidlene ses i sammenheng og kulturmiljø ivaretas. Det skal legges særlig vekt på målet om å ta vare på et mangfold av kulturmiljø. Bevaringsstrategiene skal tilrettelegge for at kulturminner, kulturmiljøer og landskap blir bevart og brukt som en ressurs i samfunnsutviklingen. Strategiene skal synliggjøre kulturmiljøenes betydning for miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft.

Bevaringsstrategien skal bidra til bærekraftig utvikling knyttet til næringer og industriers kulturmiljø og skal vise hvordan kulturmiljøforvaltningen og samarbeidspartene, både private og offentlige, kan bidra til å bevare og utvikle næringer og industriers kulturmiljø.

Det foreslås deltemaer og prioriterte temaer med særskilte utfordringer og muligheter for:

- Industrien som bygde samfunnet
- Våre mangfoldige næringer
- Industriens logistikk

Riksantikvaren ber om innspill til utfordringsbildet, til avgrensningen av strategien og til deltemaene med prioriterte områder. De tar gjerne imot synspunkter på hva som bør vektlegges, og om noen av forslagene er lite relevante. De ber særlig om tilbakemelding på:

- Avgrensning – favner avgrensningen de viktigste behovene og utfordringene knyttet til bevaring og bruk av næringer og industriers kulturmiljø?
- Deltemaer og prioriterte områder – deres egnethet, innhold og prioritering og om det er andre kulturmiljøer som bør prioriteres innen enkelttemaene.

Innspill til bevaringsstrategien

Vi anbefaler at det gis veiledning for å håndtere utfordringene knyttet til ivaretagelse av nærings- og industriminne.

Strategien skal dekke kulturminner knyttet til industri og næring helt fram til i dag, og peker blant annet på ombruk og ny bruk som en forutsetning for å oppnå ønsket effekt. Forslaget viser til flere vesentlige utfordringer ved ivaretagelse av nærings- og industriminne, som at bygningsmasse kan være vanskelig å ta i bruk, krever sanering, eller krever kostbare oppgraderinger. Veiledning som kan bidra til gode løsninger her er viktig.

Vi anbefaler at strategien reflekterer rundt virkemiddelbruk for å sikre handlingsrom for bruk og også løfter bruksbehovet inn i utfordringsbildet.

Strategien omtaler pågående virksomheters endringer som en utfordring for å ivareta historien, samtidig er en av målsettingene for strategien er tilrettelegging også for bruk. Bruk er en viktig forutsetning for vern, men i bruk ligger også et behov for oppgradering og tilpasning til nye krav, lønnsomhet etc. I lys av dette kunne strategien ha reflektert mer rundt bruk av virkemidler for å sikre kulturmiljøverdier, og rundt hvordan virkemiddelbruk også må vurderes ut ifra et kost/nytteperspektiv. Valg av riktig virkemiddel og tilstrekkelig handlingsrom for videreutvikling, økonomiske incentiver som svarer til kostnadsrammene, og kvalitetsvurderinger av kost/nytte ved bevaring er utfordringer som også bør løftes fram og problematiseres i større grad enn det gjøres.

Ombruk og ny bruk er viktige mål ikke bare for å ivareta historie, men også i et sirkulærøkonomisk- og klimaperspektiv er gjenbruk av ressurser positivt. En forutsetning for dette er at det legges til rette for et tilstrekkelig handlingsrom fra kulturmiljøforvaltningens side. Virkemiddelbruken bør tilpasses krav til sikkerhet, effektivitet, lønnsomhet og konkurransedyktighet og andre forutsetninger for at virksomheter kan etablere eller fortsette drift. Arbeidsmiljølovgivningen m.fl. legger rammer som i mange tilfeller ikke kan fires på og som må vektlegges i vesentlig grad. Dette er en del av utfordringsbildet som også bør inngå som fellesnevner for alle deltemaene.

For mange virksomheter vil en tilpasning til krav knyttet til ivaretagelse av kulturmiljøverdier kreve fordyrende tiltak. Strategien burde omtale virkemidler som kan dekke også standardhevinger og andre fordyrende krav som følger av kulturmiljøforvaltningens krav i strategien, og som kan fungere som incentiver for å oppnå strategiens mål.

En rekke næringer på begrensede arealer eller som skal ta i bruk nye arealer har også stort behov for funksjonstilpassede bygninger. Et eksempel er virksomheter med laboratorievirksomhet, som ikke uten videre på en vellykket måte kan gjenbruke alle typer eksisterende bygninger, eller for virksomheter med krav om tilpasning til universell virksomhet, eller andre forhold som krever nybygg eller større ombygging. Et annet forhold som burde tas med som en del av et utfordringsbilde knytter seg til at det heller ikke alltid er mulig å ivareta bygninger eller deler av anlegg. Enten fordi det ikke finnes ledige arealer som kan bygges ut (fortetting) og bygninger uten nytte derfor må erstattes, eller fordi økonomiske, sikkerhetsmessige eller logistiske forutsetninger gjør relokalisering av virksomhet uaktuelt.

Vi vurderer det som positivt at alternative former for ivaretagelse og dokumentasjon av kulturhistorie løftes frem som et alternativ til vern

Strategien omtaler ofte industri og næring i fortid. Mange industrianlegg og næringseiendommer er imidlertid også i drift i dag, og er tenkt omfattet av strategien. I disse tilfellene er det av særlig stor betydning at valg av, bruk av og tilpasning av virkemidler ment for å sikre kulturmiljøverdier gjøres med tilbørlig hensyn til pågående og framtidige utviklingsbehov, nettopp fordi disse virksomhetene har behov for å kunne utvikle seg og endre seg. Den industrien og næringslivet som har overlevd gjennom tiden, er den som har vært dynamisk og tilpasset seg endringer i markeder og verden for øvrig. Denne tilpasningen innebærer også at fysiske fasiliteter endres og oppdateres, og for verdiskapende aktører er muligheten til å kunne drive kontinuerlig endring uten unødvendige barrierer svært viktig. For bynære næringer er tilgjengelig areal også en utfordring, og er et forhold som må hensyntas. Det er derfor positivt at Riksantikvaren beskriver dokumentasjon som et alternativ til fysisk vern av objekter.

For infrastrukturminner og bevegelige kulturminner anbefaler vi at hensynet til trafiksikkerhet, kost/nytte og kommunens rolle som planmyndighet, nærings- og samfunnsutvikler i større grad vektlegges

For infrastrukturminner kan det omtales tydeligere at der infrastruktur knyttet til virksomhet fortsatt er i bruk eller også har et potensiale for gjenbruk, må det legges vekt på klimafotavtrykk og trafiksikkerhet.

Strategien peker på betydningen av sammenhengen mellom bevegelige kulturminner, infrastruktur og anlegg både for bruken, opplevelsen og forståelsen av kulturmiljø. Bruk begrenset til en opprinnelig bruk av kulturminnet er en tilnærming som kan medføre store konsekvenser for båndlegging av arealer, næringsvirksomhet og stedsattraktivitet og som bør utredes grundig med hensyn til kost/nytte. Bruken kan få konsekvenser for langt større områder enn det konkrete

kulturminnet eller -miljøet. Det er derfor positivt at Riksantikvaren selv løfter fram at det er en forutsetning å identifisere hvilken infrastruktur som kan tilgjengeliggjøres for bruk. I den sammenheng bør kommunes vurderinger tillegges stor vekt i sin rolle som planmyndighet, samfunns- og næringsutvikler. Kommunens rolle bør løftes tydeligere fram i strategien.